



Izhaja 1. in 15. dne
vsakega meseca.
Rokopisi ne vračajo se.

Časopis zabavi i poduku.

Stoji na leto:
redom po 5 forintov,
izjemom po 3 forinte.

Štev. 14.

V Mariboru 15. julija 1875.

Tečaj IV.

Pregled. Poezije: Na polji. Sirota. Roža in rožmarin. — Žala prigodba mlajših let. — Iz zapiskov slovenskega umetnika. — Knez Vladimir Monomah. — Spomini. — Peter Preradović. — Drobnosti. — Književni ogled. — Popravek. — Domorodcem.

Na polji.

A. Koder.

Ko skupaj, predraga, nekđaj sva hodila
Čez rožno raván, čez rumeno poljé,
In dalje in dalje od mestnega krila
Vodile so naju cvetoče stezé:

Nad plánjo v neskončnega neba višave
Škrjánec se dvignil je próst in vesél,
Popél se visoko nad nájine gláve
In tvojemu sreú takó-le zapél:

„Oj ljubi ga, ljubi, ponódna devica,
Spomladi, dok sije še solnce gorkó,
Vše jutre usáhne duhteča cvetica,
In kmalu več tebe in cvetja ne bó.

Pojádrám jaz k jugu tja v senčne logóve,
Kjer v večni pomladi usiplje se cvet,
Buditi tam hočem jaz črne rodóve,
Jim pesmice mile hitevam zapet.

Ko pómlad otrese spet ivje z drevesa,
In solnce raz neba zasije gorkó,
Nazaj prinesó me spet lahna peresa
In v svate povabim si ljubo zvestó.

In rajali bomo nad tvojo gomilo,
Kjer spávalo bo ti brez čuta sreé,
Oj mólči, oj mólči; ljubezni sladilo
Zbudi se prepóžno v dnu črne zemljé!“

Sirota.

P. D.

Spominja me, v preteklost kádar zrém, srcé: da sem sirota!
In mračni dan sedanjosti mi vsak pové: da sem sirota!
Občútim, kadar bóí sree mi obiskáva,
Trpénja ko onó deliti s kom ne vé: da sem sirota!
Občútim ranjena, zahmán ko duša išče
Zaúpnika, da moje bi tešil gorjé: da sem sirota!
Pričújo vselej, ko sedim mej njími v sredi,
Továrišic veselih mojih šale mi bridké: da sem sirota!
Pričújo, ko za hip vsaj pomirim notranjost,
Solzé, ki tiho iz očij mi prisosé: da sem sirota!
Ker róke nij, ki bi ljúbó mi jih otrla,
Ponavljajo bolesti, ki se spet vzbudé: da sem sirota!
V nebó vzdihljáje tožne jaz pošiljam svoje,
Naj omehčale sklep osode bi ostré: da sem sirota!
Jaz prosim je, da mi bolésti srčne zmanjšá,
Sej dosti je, da nosim to gorjé: da sem sirota!

Roža in rožmarin.

Bedenek.

Ti si rožica rudeča,
Jaz pa zelen rožmarin;
Ti na vrtu si cveteča,
Jaz pa sem planinski sin!

Ti si vrtnica dišeča,
Na gosposkih tleh cvetěš;
Vsak te gleda, kdor te sreča,
Ti na vse — ponosno zreš!

Jaz na tihem bom zelénel
Med domačimi ljudmi,
Če me mraz ne bo pogrebel,
Če me toča ne zdrobi.

Ti se bodeš obletela,
Jaz pa bom ostal zelén!
Cvet tvoj sápicá bo vzela,
Vrh pa moj — bo nevsušen!

Žala prigodba mlajših let.

Izvirna noveleta; spisal Emil Léon.

(Dalje.)

III.

Po vročem dopoludnevu prišlo je ravno tako vroče popoldne. Oče pušil je tobak, ali pak računil; bil je malobeseden, in kmalu pričel sem se dolgočasiti v samotnej graščinici.

Zapustil sem torej mračno in pusto sobo ter se podal na vrt. In tudi tu se nijsem spominal več, kakó je bilo nekedaj. Visoka drevesa majala so svoje veje, polne rumenega cvetja in cvetoče gredice so razširjevale prijetno vonjavo po hladnej senci.

Radosten sem koračil po peščenih stezicah, dalje in dalje, kamor me je peljala pot.

Dospel sem v park, kjer je raslo temnozeleno borovje in košato bukovje.

Od daleč zagledal sem in povem ti prijatelj! da z nekako nejevoljo, — žensko, sedečo pod košatim vejevjem. Čitala je v nekej knjigi.

Ognoti se je, nij mi bilo mogoče, ker vže je povzdignola glavó; pak sej bi se tudi ne bil hotel, ker v istem času bi ne bil za ves svet pokazal ženski, da se plašim pred njo.

Koračil sem torej krepko proti njej.

Prav hladno — sej veš, kaki barbari smo bili tedaj —, sem jo pozdravil blizu prišedši, a ona nij storila enako. Blag smehljaj jej je obdal ustnice in lahno je privzdignola belo rokó.

A zdaj prijatelj! ne bodem ti pravil, kaka je bila ta ženska; veruj mi, da je bila — prekrasna!

Povzdignola je torej malo rokó, pokazala smeja se celo vrsto snežnobelih zob, odložila knjigo, iz katere je bila čitala, ter rekla:

„A to je demokrat gospod Kvarel, je-li da?“

Kakšen je bil ta glas, prijatelj? pozabil sem, — pozabil vže davno in prav je takó!

Bil sem takó osupnen, da jej nijsem mogel odgovoriti, ter se jej samo nemo poklonil.

„Oj gospod“, dejala je, „nikar ne mislite, da sem tako stroga aristokratinja, da bi vtrpnola pred demokratom.“

In tu smejala se je takó sladko, — ali le temno se še spominam: tudi njeni smeh ginol mi je iz spomina.

„Gospica komtesa! bojim se, da vas motim?“

„Vi menite knjigo, a gospod, sej veste, da čitam jo kot aristokratinja le za šalo in včasih mi je tudi ta šala pusta ter se dolgočasim. Misliva si torej, da je ta trenotek tak!“

Zdelo se mi je, kakor da bi se norčevala, ali voljno sem se vsedel njej nasproti na drugo klopo pod košato bukvo.

„Gospica komtesa! je-li mi dovoljeno vprašati, kakovo berilo imate in s čem da se šalite?“

„Kaj da čitam, gospod? — Šekspira.“

„Šekspira!“ in v srcu nastal mi je strah in v resnici spoznalo se je, česar sem se bal.

„A kaj mislite vi o Šekspiru?“

Moj bog! to je bil začetek; vže mi je nasproti zijalo žrelo estetično-literarnega pogovora.

„O Šekspiru?“ odgovoril sem bojzljivo, „to je v obče težavno odgovoriti.“

Da vam omejim vprašanje: kako menite o Richardu II.? Je-li nij to ostudna možka prikazen? Je-li ne pričuje, kako globoko, da globljeje nij mogoče, pade ravno možki spol!“

„Res, gospica komtesa! a če hoteli ste mi to povedati za-to, da bi postavili s tem le drugi spol v lepšo svetlobo, vam ne pritrđim, kakor bi rad. Richard, ta velikanska drama, zdi se mi pisana ravno na slavo trdnej možkeji volji.“

„Torej štejete trdno voljo v hudobnosti za slavo? Ako imate demokrati taka načela, težko kedaj zmorete nas aristokratel!“ pridela je zbudljivo.

„Ne bodiva tako nagla“, odgovoril sem, „povedite mi, gospica komtesa, je-li se vam tu in tam med čitanjem nij užalilo srcé, da je tako trdni značaj — bez sadú poginol; ali nijste li želeli, da bi bila narava vsaj pravičnega s takimi darovi oblagodarila?“

„Gotovo! gotovo!“

„In take želje“, nadaljeval sem ter se srčnostjo podal se v estetično-literarno rešetanje, hotel je Šekspir ravno vzbuditi ter pokazati zrcalo, v katerem naj bi se gledali časi. In da si k temu nij izbral pravičnega junaka, poznal je predbro uplive, ki nadvladujejo človeško srcé. Gospica! ako jaz prodikujem po svetu na okrog: bodite pravični! opravil bodem malo ali nič. Ako pak rečem: Gledite! ta-le delal je hudobno in godilo se mu je slabo; ta zapravil je bogate darove in je žalostno poginol, sejla bodem v rodovito zemljo.

„Z Richardom“, nadaljeval sem ponosno, „govoril je Šekspir možakom, da imajo neizmerné daróve in da naj jih obračajo k dobremu, drugače poginejo bez sadú. In povem vam, milostljiva gospica komtesa!“ pristavil sem z dijaško pretiranostjo, „ako bij se mi bolj zavedali, da je svet naš in da smo mi sami, ki vzdržujemo zemljo, moralo bi biti bolj!“

In prijatelj, sedaj sem se ozrl na komteso. Prav srda bliskalo se jej je okó in trdno mi je rekla:

„In ženska? kaj vam je ženska, gospod demokrat?“

„Ženska, gospica komtesa! ima edino opravilo, da briše nam znoj raz potnega čela.“

„Je-li vas uči tega tudi Šekspir?“

„Tudi! Sej prepričevalno kaže, kaka mehka in omahljiva revica je — ženska, prepuščena sama sebi. Gospica komtesa! katera osoba zdi se vam slabejša, ali Richard, ali Ana, ki se udá v ljubezni temu grbastemu človeku pri rakvi svojega od njega ubitega moža?“

A gospica nij odgovorila: vstala je in vrgla knjigo v pesek ter rekla razburjeno:

„Vi gospod Kvarel, postali ste jako nepriljuden!“

Potem pak je izginola za grmovjem. Jaz pak sem sedel še dolgo ter gledal, kako je zahajalo solnce za gorami.

Glej dragi moj! takov sem bil takrat: živahen in iskren, a le površen in samo na pol omikan. Ti bodeš imenoval mojo takratno vedenje barbarično in prav imaš! A jaz stopal sem isti večer z nekako navdušenostjo proti gradu, vesel zmage nad gospico komteso. —

IV.

Preteklo je malo dnij. Živel sem za-se, hodil na vas in po njenej lepeji okolici; a grajskega parka sem se vestno

ogibal. Toda čas teče počasno in naposled mi nij ostalo družega, nego iskati razmišljenja zopet v vrtni senci.

In zopet sem sedel pod košato bukvo ter gledal, kako so nabirale bučele med po evetocih vrtnicah. Ubogi Šekspir ležal je še vedno v pesku, kamor ga je bila vrgla neusmiljena ročica. Torej tudi gospica komtesa še nij bila tukaj. Stegnol sem rokó, ter ga pobral, in kje se mi je odprlo, pričel sem pročitavati utopivši se v divno poezijo.

Prebude me lahne stopinje in šumenje svilnate obleke. Povzdignem glavo: pred menoj stala je — komtesa in njene velike jasne oči bile so uprte v me.

„Gospica komtesa!“ dejal sem, ter vstal, „dovolite, da vam podam knjigo, katero ste tukaj pozabili.“

„Hvala, gospod!“

To rekla je z glasom, ki je naznanjal, da nij vedela, ali bi bila prijazna ali osorna. A naposled vsela se je meni nasproti v senco.

„Kakó, da vas nij več videti, gospod Kvarel?“

„Zakaj da ne prihajam več na vrt?“

„Dá! zakaj da ne prihajate več sim-le?“ odgovorila je zamolklo.

„Skoro si nijsem upal več, ker sem razžalil kraljico njegovo.“

„Oj gospod Kvarel!“ rekla je sladko, skoro bi vam ne verjela in mislila bi poprej, da ste preponosni. Kajti, ako se ne motim, so sedanji demokratje često bolj ponosni, nego najtrdnejši plemenitaši.

Prijatelj! da-li nij spregovorila skoro resničnih besed?

„A ne bodiva si huda“, dejala je veselo, vstala ter hotela iti dalje. Sej vidiš, da sem moral tudi vstati ter iti ž njo. Živahno je korakala tik mene, govorila nedolžno-otročje in vendar tudi prečudno duhovito.

Ob potu raslo je robidje, in najviši vrh pognal je bil rdečo cvetko.

„Je-li vidite, gospod Kvarel, kako lepo je to cvetje?“

In pokazala mi je to divjo vrtnico in obrnila k meni obrazek.

„Da! gospica komtesa!“

In šel sem trgat ono cvetje. A bilo je težje, nego sem menil poprej. S trudom upognol sem vrh, pri tem pa zabodlo se mi je trnje v mesó in ko sem prinesel rdeči cvet gospici, tekle so mi z roke krvave kaplje in padale na zemljo. Kako vžalilo se jej je srcé!

„Oh gospod Kvarel! jako Vas milujem!“ vzkliknola je.

Vzela je svilnato rutico ter mi obezala ranjene prste. In ko je končala, povzdignola je glavico ter vprašala:

„Je-li je sedaj dobro?“

Dal sem jej hvalo, a ona je zarudela, kakor bi se bila spomnila, da je storila tujcu več, nego bi bila imela.

In mili prijatelj! takrat padla je tudi meni iskra prve ljubezni v mlado dušo in v tem vrtu razcvelo se mi je cvetje, katero je imelo dosta več trnja, nego vonjajočih peres.

(Konec prih.)

Iz zapiskov slovenskega umetnika.

Izvirno pisal Vatroslav.

XII.

Od Visa do Trsta.

Ko se zopet na bojno mesto podam, razsaja bitva z vedno večo strastnostjo; divji vrisk razlega se krog in krog. Lah si na vso silo prizadevajo, za velikansko jim napravljeno izgubo nam maščevati se in udarec z udarcem nam povrnóti. Štiri italijanske oklopnice zasledujejo največo našo linijsko ladijo: „Kaiser-ja“ in ga obdajejo od vseh strani ter kanijo tudi njemu rebra polomiti. Posebno grozna podmorska oklopnica, z ominoznim imenom „Affondatore“, pleše krog njega in jej skuša trebuh z železnim kljunom prodreti. A „Kaiser“ jo s koncentrovanim streljanjem iz obeh svojih baterij in s palube s pravo točo debelih jeklenih krogelj osiplje, ob enem pa porine, trčivši sè svojo sicer leseno ostjo ob železni oklop, drugo ladijo na stran ter zbeži srečno iz te nevarne zagraje. V istem hipu se vname na italijanskej oklopnici „Palestro“ strašen ogenj; vsled tega morajo Lah daleč na stran z njo pobegnóti. Ta novi udarec zmeša Lahe popolnoma; prestrašeni spusté se z vsem svojim brodovjem v beg. In mi jih zasledujemo s skromno svojo floto in vihramo za njimi po razburjenem valovju z grozovitim krikom. Vsled nagle vožnje tolikih velikanskih ladij se morje silno razburi in tolik vihar nastane, da nam nij mogoče dalje naprej, nego smo prisiljeni ustaviti se in sim ter tija metane topóve privezati ter vse bródove line pred srditimi valovi zatvoriti. Italijani pa bežé sè svojimi ladjami neprestano po morskeji ravni proti jugozapadu, prepustivši svojo vedno bolj gorečo oklopnico „Palestro“ osodi. Ginjeni se oziramo po nesrečnej barki, iz katere se gosti oblaki črnega dima proti nebu vale; kar naenkrat švigne strašen plam v višavo in gromovit pok pretrese soparni zrak daleč vkrog; za pokom pride silovit plusk v srdito valovje, in krasna oklopnica „Palestro“ — utone s vsem svojim moštvo v brezno morske globine. In tako so izgubili ošabni, po Dalmaciji hlepečí Lah v teku četririh ur dvoje največih svojih ladij in blizu 1600 mornarjev. —

Ko nam italijanska flota iz očij izgine, podamo se z vsem brodovjem proti Visu. V luko dospevše nas pozdravijo s strmih tvrdnjavic gromoviti „hura“-klici topničarske tamošnje posadke. Tukaj so morali Lah neusmiljeno razsajati, ker so ves hrib opalili, mnogo hiš razdejali in na sprednjem otoku topničarsko smodniščenico razrušili. Mestjani so od straha v hribovje pobegnóli in žive duše nij bilo videti v mestu. Italijani so namreč tukajšnjo posadko prevarili in pod francosko zastavo s četrimi oklopnici v pristanišče pripluli ter tako na zavrtni način mesto napadli. Sicer so se jim tukajšnji vojaci pogumno v bran postavili in je iz tvrdnjavic z debelimi krogeljami pozdravljali; a vendar so Lah prevladovali in svoje bojne čete na kopno spravljali ter po mestu pleniti začeli. Toda naš nenadejani prikaz jim ves račun prečrta: jedva so utegnóli svoje vojake na ladije pobasati in k drugemu brodovju odplavati.

Jedva se v luki zasidramo in malo oddahnemu, dobi naša oklopnica povelje, podati se z neko drugo ladijo na ponočno prežanje. In tako se podamo zopet na počino (visoko morje) ter plavamo celo noč simo tamo po vodi. Od zdaleč vidimo

jadrati celo italijansko floto in sicer na istem mestu, kjer se je njih ladija „Re d' Italia“ pogreznola; potem pa odplujejo in nikjer ne najdemo sledú več za njimi.

Drugi dan ostanemo blizu do večera tu v pristanišču in si nekoliko odpočivamo in se okrepujemo. Popoludne pogrebemo na tukajšnjem pokopališču junake, ki so v tej pre-slavnej morskej bitvi padli spremivši je med daleč po morji razlegajočim se grmenjem topov in z milo godbo. Žalosten postojim pri grobu svojega prijatelja — Ljubomira in mu porosim gomilo z gorečimi solzami ter se poslovim od njega, otožno vzkliknovši: „Spavaj, sladko, mili prijatelj! Bodi ti zemljica lahka in hladni morski valovi naj pluskajo na breg tvoje samotne gomile! Na svidenje tam, kjer lepše solnce sije!“

Po pogrebu odplavamo od Visa gori ob dalmatinskem obrežju proti Pulju. Po vseh naših ladijah razliva se neizrekljiva radost in neomejeno veselje. Čili dalmatinski mornarji sedé v širokih krogih na palubi, prepevajo miloglasne svoje pesmi o Kraljeviču Marku ter se radujejo slavne zmage nad preširnimi, po njih dragej domovini hlepečimi Lahi. In lahko se ziblujemo po melodično pluskajočih valovih in jadrano polagoma gori proti skrajnej končini istrskega polotoka ter dospejemo drugi dan, v nedeljo, proti večeru do brijonskih otokov. Krog in krog nas pozdravljajo iz mogočnih tvrđjav raznobojni bengalični plameni in visoko v zrak švigajoče rakete; gromiviti klici: „Slava slovanskim junakom! Živio hrabri zmagovalec Tegetthoff in vse avstrijsko pomorstvo!“ doné nam od vseh strani nasproti. — Cela flota podá se v svojo prejšnjo stajo — v pristanišče pri Fasani, kamor nam od vseh strani navdušena čestitanja zaradi slavne zmage dohajajo. —

Črez nekaj dnij dobimo povelje, z vsem brodovjem podati se — v Trst, odkodar se nov napád na Lahe in sicer ob enem na kopnem in na morju namerjava. A ker se med tem kratko primirje sklene, katero se vsled mirovnega pogajanja med Avstrijo in Italijo zaradi Benetek podaljša, ostanemo celi mesec tu v tržaškem pristanišču. Tu nas pride vsaki dan mnogo tržaške gospode pozdravljat. V istem času pride iz Meksike cesarica Charlota; ona nas obišče in si naše vsled slednje zmage pri Visu po celem svetu sloveče brodovje ogleda. Konečno nam tržaško mestjanstvo zunaj mesta na lepem vrtu velikansko veselico napravi in nas z obilnimi jedmi in pijačami pogosti, sè smodkami in raznimi drugimi rečmi obdari. Po dokončanej veselici spremlja nas ogromna množica tržaške gospode z dvema godbama in s sijajno baklado skozi celo mesto; povsod doné navdušeni klici: „Ev-viva la eroica marina austriaca!“ „Slava slovanskim pomorcem!“ „Živio junak Tegetthoff!“ — Poleg slavnega 20. julija 1866, ko so si slovanski pomorci pri Visu lovorov venec zmage priborili in z junaškim činom svoje imé v zlato knjigo povestnice zapisali, — ostane nam avstrijskim mornarjem ta dan slovesnosti do hladnega groba v blagem spominu! —

(Dalje pride.)

Knez Vladimir Monomah.

Po Kostomarovu in drugih spisal J. Steklasa.

Med starejšimi knezi dotatarske dobe po Jaroslavu nij nobeden ostal v tako slavnem in dobrem spominu kakor

Vladimir Monomah, knez podvzeten, silne volje, odlikovaje se zdravim razumom med svojimi brati, ruskimi knezi. Okoli njegovega imena se vrté skoraj vsi važni čini ruske povesti v drugej polovici XI. in v prvej četrti XII. veka. Ta knez se mora po vsej pravici imenovati predstavljatelj svojega časa. Slavjanoruski narodi od pamtiveka živeči oddeljeni zedinjajo se malo po malo pod oblast kijevskih knezov in tako se postavi počasi temelj celokupnej državi. Oblika in pa različna stopinja te celokupnosti, dokler nij dosegla svojega popolnega obstanka, menjala se je od sledečih ugovorov in ustanov.

Vladimir Monomah se je narodil l. 1053, eno leto po smrti svojega slavnega deda Jaroslava. On je bil sin Vsevoloda, ljubimeca izmed sinov Jaroslavovih; med tem ko je Jaroslav razpostaljal druge svoje sinove po zemljah, vsacemu odmerivši svoj predel, pridržal je Vsevoloda doma ter mu je kasneje določil Kijevu, bližnji Perejaslavl in oddaljeni Rostov. Starec Jaroslav je umrl na rokah Vsevolodovih. Mati Vladimirova, poslednja soproga Vsevolodova je bila pa hči grškega carja Monomaha, zatorej je dobil nje sin od matrne strani ime Monomah. Na tak način je imel on tri imena: kneževsko — Vladimir, krstno Vasilij, dedno — Monomah.

Ko je bil Vladimir Monomah 13 let star, lotil se je posla, ki je po takratnem mnenju pristojal kneževskemu zvanju — vojske in lova. Sploh so namreč v tem času začeli knezi rano raznovrstna dela opravljati, kar se po našem mnenju spodobi samo odraslim. Tudi ženili so se v otročjih letih. Oče je poslal Vladimira v Rostov, in ta pot je držala skoz zemljo Vjetičev, ki se takrat še nijso hoteli pokoravati oblasti Rurikove vladarske rodbine. Vladimir nij dolgo bil v Rostoku, nego se je pokazal v kratkem v Smolensku. V Rusiji ste se prikazali v tem času dve nadlogi, ki ste tlačili nesrečno zemljo skoz dva veka. Prva nadloga bili so mejusobni prepiri knezov. Začetek jim je bil položen s tem, da je sin umrlega Jaroslavovega sina Vladimira, Rostislav po imenu, bežal v Tmutarakan, v mesto ležeče na tamanskem polotoku. Le-ta zemlja je spadala takrat pod oblast černigovskega kneza, ki je namestil tamkaj svojega sina Gleba. Rostislav je pregnal Gleba, ali tudi sam se nij mogel vzdržati na prestolju. Ta čin, sam po sebi eden mnogih silovitih v sledečem času, more se smatrati početkom vsem drugim, ker se je po njem izcimila nesloga med položnimi knezi in Jaroslaviči. L. 1067 je napadel položki knez Vseslav Novgorod ter ga osvojil, zato so šli na-nj z vojsko Jaroslaviči ter ga potolkli in mu vse poplenili.

V sledečem letu pa se je začela druge vrste nadloga. Prihrumeli so od iztoka Polovci, kočevski narod turškega plemena ter začeli napadati rusko zemljo. Prvi sukob (udarec) ž njimi je bil za Ruse nesrečen. Kijevski knez Izjeslav je bil potolčen in vsled tega še pregnan od Kijevljanov, s katerimi se tudi poprej nij razumel. Izjeslav se je vrnil v Kijev s pomočjo Poljakov. En sin njegov se je maščeval barsko nad Kijevljani ter jih strašno mučil iz osvete, ker so mu pregnali očeta. Ali Kijevljani so gledali, da se oslobode tudi tega kneza, kar se je v kratkem zgodilo. Izjeslav mora vnovič s svojim sinom pobegniti iz mesta, mesto njega pa je sel na prestol njegov brat Svjatoslav, ki je poprej kneževal v Černigovu; takrat pa je začel v černigovskej zemlji

vladati Vsevolod, in sina njegovega so posadili na kneževski prestol v Smolensku.

Ves čas kneževanja Svjatoslavovega služil je Vladimir njemu kot starejšemu knezu. Na tak način je hodil Vladimir po nalogu Svjatoslavovem na pomoč Poljakom proti Čehom ter na korist vsega Jaroslavovega roda vojeval proti položkim knezom. L. 1073 je umrl v Kijevu Svjatoslav in na kijevski velikokneževski prestol se je vsedel zopet Izjeslav, pomirivši se s Kijevljani in s svojim bratom Vsevolodom. Ta knez je pregnal iz Vladimira — Volinskega Svjatoslavovega sina Olega, ki je ostavši brez dela prišel v Černigov k Vsevolodu. Vladimir je živel takrat v prijateljskih odnošajih s tem knezom ter je dospel iz Smolenska v Černigov gostil njega s svojim očetom. Ali Olegu je bilo težko, da je zemlja, v kateri je kneževal njegov oče in kjer je preživel on svoja otročja leta, v drugih in ne v njegovih rokah. L. 1073 je pobegnil on iz Černigova v Tmutarakan, kjer je živel za Rostislavom njemu podobni knez, begunec Boris, sin umrlega Vječeslava Jaroslaviča. Ne more se pa tudi misliti, da so knezi imeli vse prav, za kar so se poganjali. Takrat še nij bilo ustanovljeno ter tudi v običaju nij bilo, da bi vse glave kneževskega roda morale imeti svoja dela ter se v teh v nasledstvu vrstiti. Po naredbi Jaroslavovej nij vidno, da bi bil on namenil, razmeščaje svoje sinove po pokrajinah še za svojega življenja raztegnoti pravo nameščenih sinov tudi na njihovo potomstvo. Sinovi Jaroslavovi tudi niso vstanovili take naredbe, kakor je razvidno v Smolensku in Voliniji. Samo položki knezi so se držali hrabro in stalno v svojej krivskeji zemlji, ker so hoteli Jaroslaviči je od tamkej iztirati. Pri popolnoma neodločnih odnošajih, pri pomanjkanju obče pripoznanih in po času utrjenih pravic knezov do kneževanja, je lahko razumeti, da je vsaki knez, ako mu je le moč njegova obstanek jamčila, skrbel postaviti svoje bližnje, — posebno sinove, ako jih je imel — na kneževsko prestolje; v takem slučaju se nij zbal odstraniti iz mesta drugega kneza, ki mu je bil manje v rodu. Od takih postopkov nij mogla kneze vzdržati ni misel o razrušenju pravic naslednikov, ker tacih takrat še nij bilo. Zatorej je vsaki knez gledal, da knežuje tam, kjer je njegov oče knez bil, kjer se je on rodil ter svojo mladost preživel in včasi tudi že odredjen bil, da bi očetu nasledoval. Ako se je knez boril za svoje pravo, mogel je lahko dobiti pomoči pri svojih soplemenikih.

Oleg in Boris, ki sta pobegnola v Tmutarakan, obrnola sta se na Polovce. Ali nista ona prva vmešala tega sovražnika Rusov v svoje medsobne prepire, nego sam Vladimir Monomah, kakor to sam v svojem poučenju pripoveduje, da je namreč sam še za živega svojega deda Svjatoslava Jaroslaviča Polovce vodil v položko zemljo.

Oleg in Boris sta navalila s Polovci na seversko zemljo. Vsevolod je šel proti njim iz Černigova ter je bil popolnoma razbit in tako je Oleg lahko zavladal nad Černigovom. Črnigovci so ga pa tudi precej sprejeli, ker so ga že poprej poznali: verjetno je, da se je v Černigovu rodil. Ko je pa kasneje Vsevolod skup s Kijevskim knezom Izjeslavom, hotel Olegu Črnigov vzeti, pokazali so se Črnigovci, da so se predali Olegu. Zdajci sta začela Vsevolod in Izjeslav osvajati in paliti hiše okoli mesta. Prebivalci se nijso podali, nego zbežali v mesto v tako zvano „veliko“ ter so tukaj našli zavetje. Olega nij bilo ž njimi v mestu; tvrdnost, s

ktero so se Črnigovci njega držali, nij mu zadajala bojazni, da bi oni njega zapustili. Vladimir je bil takrat pri očetu. Ko sta začela, da Oleg in Boris ideta proti njima za rešitev Črnigova in da vodita s seboj Polovce, pustila sta kneza oblego ter šla nasproti sovražnikom. Bitka je bila na Nežatinej Njivi blizu sela tega imena. Boris je bil ubit; Oleg je pobegol. Ali tudi zmagovalci so drago plačali svojo zmago. Kijevski knez Izjeslav je bil ubit v tej bitki.

Po smrti Izjeslavovej je dobil Kijev knez Vsevolod. Črnigov pa, izgubivši nado na Olega, se preda ter posadi na prestol Vladimira Monomaha. Oleg in brat njegov Roman Svjatoslavič sta skušala l. 1079 pregnati Vladimira iz Črnigova, ali brezuspešno. Vladimir ju je prehitel, šel z vojsko k Perejaslavlju ter se tako rešil sovražnikov brez bitke. On je sklenol tudi mir s Polovci, ki so s svojimi zavezniki Hazari izdajniško postopali proti Olegu in Romanu: Olega so poslali namreč v Carigrad, Romana pa so ubili. V tem umetnem pokončanju sovražnikov kaže se velika iznajdljivost Vladimirova.

(Dalje prih.)

Spomini.

Spisal Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

„Žalibog, dragi Leroy, prav imate“, pritrđi Herman. „Tudi jaz sem skusil to, da tako zvani poznavatelji navadno čakajo, kako hoče soditi občinstvo, predno izrekó svojo skrivnostno sodbo. Oni navadno ne hvalijo živega skladatelja, uže zato ne, ker znajo, da dokler genialnega skladatelja morejo z medlo hvalo pogubiti ali vsaj potreti, dotlé mora on njim se poklanjati, če pa ti sodniki priznajo njegovo visoko nadarjenost, tedaj pa bi morali oni prvi poklanjati se njemu.“

Ko je na to nastal molk, dé W. Hermanu: „Popreje si nam omenil nekih umetelnikov in pisateljev, s katerimi si v Beču ugodno živel. Povedi nam kaj o njih.“

„Ah, marsikaj bi se dalo povedati! Kako so bili živahni, veseli in nadepolni!“

„Otto Nicolai bil je takrat blizu 30 let star. Bil je prijetnega obraza in primerne postave, uren in živ v govorjenju in obnašanju. Pravi skladatelj nij bil, kajti manjkalo mu je visokega vzleta in globoke zamišljenosti, tudi je bil površno literarno naobražen. Vsled samoljubja se nij zavedal teh pomanjkljivosti. Spretno pa je igral na glasoviru in na goslih. Njegova opera „Il Templario“ doživela je več predstav na nekotih avstrijskih odrih, vzlasti v Pešti. Od tedaj pa se je Nicolai precenil, a ker je bil uljuden in nezaviden, imel je mnogo prijateljev. Slabi vspeh svoje nove opere: „Die Heimkehr des Verbannten“, pripisoval je po krivici edino le besedam, in je potem zmožen iskal nove knjige brez hibe. Po cele dneve je čital novele in romane, da bi iztaknil predmet novemu librettu, in nagovarjal vse pesnike, do katerih je mogel priti, naj bi mu spisali kaj novega. A nobeden nij bil pri volji obvezati se mu, kajti o Nikolaiju se je trdilo, da je vnet sedaj za ta, sedaj za oni načrt, in da vedno zahteva prememb v verzih.“

„Neki dan pride jako razdražen k meni.“ „Pomislite“, dejal je in se mi obesil na ramo, „govoril sem z neko pisateljico, ki jako dobro piše za oder, in jo prosil, naj bi mi spisala romantično delo, pa mi je rekla kar v obraz, da nisem romantik, pač pa komik. Oh, jaz skladatelj „Templaria“, pa ne romantik!“

Leta 1848. je šel Nicolai iz Beča, in prevzel prijetnejšo službo kot kapelnik v Berlinu. Leta 1849. je prišla na svetlo njegova poslednja opera: „Die lustigen weiber von Windsor“ v Berlinu. Vspeh nij bil sjajen, a vendar jako časten, in da operna hiša pri tretjej predstavi nij bila tako natlačena, krivi so bili temu neugodni časi, kajti l. 1848. in 1849. so bila gledališča povsodi slabo obiskovana.“

Ker je vsled slabo obiskovanega gledališča v. Küstner Nicolaiju odkrito povedal, da je treba opero na stran položiti za nekaj časa, vzela si je skladatelj to tako k srcu, da je ves pobit in poparjen šel domú. Njegovi živci, že dalj časa zeló razdraženi, čemernost, in vzkipelost zbog sklepa intendantovega, pospešile so njegovo smrt, ki mu je uže itak blizu bila. Umril je za možganskim mrtvudom 11. maja 1849.

„Lenau“, nadaljuje Herman, „bil je sploh zeló nesrečen. Vedel sem, da mora tako priti. V svojem dolgem življenju in pogostem občevanju z umetelniki, pesniki in pisatelji nabral sem to skušnjo, da slabo konča oni, ki svojo darovitost ali preceni ali podceni. Lenau je menil, da je njegov „Faust“ vsaj enak Göthejevemu, in to ga je pogubilo.“

Jurij Decker, gospodje, vam je morda komaj po imenu poznan. Bil je jako nadarjen obrazni slikar, ljubeznjiv in lep. Njegov jako velik talent mu je odprl dveri v salone umetnoljubnih aristokratov. Zaljublil se je v neko mlado dražestno grofico, in menda tudi ona v njega. Nij mu tedaj kazalo drugo ali jo vzeti ali se jej odreči. A niti to niti ono bi ga bilo moglo osrečiti. Nепreprosljiva Atropa je bila v tem slučaju brž ko ne mila, kajti je nenadoma pretrgala nit njegovega življenja.“

Sedaj sem prišel do Julija Alfreda Becherja, nenavadnega človeka. Narodil se je bil v Manchesteru od nemških roditeljev; bil je nadarjen z bistroumnostjo, zgodaj zrel in izveden v življenju. Preselil se je na Nemško k svojim sorodnikom, študiral pravo, ter bil kakor vstvarjen za odvetništvo. S svojo možko zunanostjo, z razumom, dovtipom, zavednostjo in znanjem novejih jezikov, odlikoval se je od ostalih svojih drugov, izborno je igral na glasoviru, in sčasom si prisvojil vso ono znanost, ki je potrebna skladatelju, manjkalo pa mu je onega darú, ki ga more dati edino natura, darú iznajdljivosti. Malokdaj se mu je rodila v glavi kaka v istini muzikalična misel. — Pozneje, ne vem zakaj, pustil je odvetništvo na Pruskem, prišel v Beč, in postal čislan učitelj in kritik muzike. Znal je občevati z ljudmi, iskreno je častil Beethovena, a najbolj ona dela njegova, katera mu ne bi bila pribavila nesmrtnih slave, da je samo nje zložil. Becherjevi izdelki so pisani jako pravilno, ali brez gracije, brez pravih mislij. Vendar on je dobro znal, česa mu manjka, a je zidal na lastnost občinstva, katero zvečine trdi to, kar trdijo časopisi. Proti Italijanom in Francozom se je Becher strastno boril, isto tako tudi proti Mayerbeerovim operam. Leta 1848. se je udeležil revolucije, da-si nij mogel imeti nikakega interesa do političnih zadev Avstrije.

Da-si od nemških roditeljev rojen in na Nemškem odgojen, bil je Anglež pred postavo. Kakor dan danes mnoge, tako je tudi njega trla strast, da bi se na vsak način o njem govorilo; vsled tega je opasal sabljo, pripovedoval o svojih zvezah z Madjari, kateri čisto nič niso znali za-nj, spisal mnogo člankov, katerih nij mogel zagovarjati, in bil je s sourednikom Jelinekom nekaj dnuj pozneje, kakor Robert Blum, po naglej sodbi v Beču ustreljen.

„Requiescat in pace!“

„Žalostna smrt“, vzdihne Leroy.

„Da, pač da; pa tudi Staudigl, ki sedaj na vrsto pride, poginol je žalostno, da-si ne na tak način. Staudigl je bil pevec, pravi pevec, kakoršnih je malo po svetu, in zato je bil ljubljenec musikaličnega bečkega občinstva. Tudi v Londonu so ga močno hvalili in bogato nadarili. Bil je srečen soproj, imovit, preslavljen umetelnik, in tako bi bil morda še nekaj let mogel srečno in zadovoljno živeti, da nij umetnosti više cenil, nego mi umrljive stvari sploh smemo kako stvar na zemlji ceniti.“

„Aj, gospod Herman, umetelnost, ki nam je priljubljena, vendar smemo ceniti in ljubiti nad vse drugo, kajti ona je naša tešiteljica v bedi in nevolji“, oponese Bergman. „Vi ste pisatelj, povedite mi, kako bi vam bilo pri srcu, če bi več časa ne mogli ali ne smeli delati, če bi ne smeli svoje fantazije, svojih mislij izlivati v novele ali romane?“

„Rad hočem delati na slovstvenem polju tudi v prihodnje, ali kedar bi me zapustila sila in snaga telesna, no, moral bi odložiti pero, če še tako nerad. Staudigl je čutil, da mu peša glas, sprevidel je, da dan danes pri operi treba mogočnega glasú, čutil je, da se mu vsak čas poreče: Staudigl, ali pa star rokodelec; in to je bil črv, ki je glodal na korenu njegovega življenja. Staudigl je sprevidel, da nič več ne ustreza občinstvu, katero mu je popreje tako viharno ploskalo. Te zavesti pa pevec nij mogel prenašati, blaznost je objela njegov duh, in čez nekaj let ga je smrt rešila mučnega trpljenja. Še poslednje dni je poskušal peti, in se je jokal vidé, da ne gré, da ne more.“

„Vaša poročila so mična, ali žalibog, tudi žalostna“, omeni Leroy.

„Razen mene živi samo še eden omenjenih mož, s katerimi smo veselo praznovali novo leto 1846., in ta je znani Hugo Pierson, ki ga gospodje menda poznajo po njegovih delih.“

„Kaj pa da ga poznamo“, oglasi se Leroy, „vsaj jaz, da-si sem Francoz, in menim, da tudi vsak Nемец ga pozná.“

„Piersonov oratorium je pred več leti na Angleškem poslušalce tako rekoč zameknol, ali oni, kateri so čutili, da jim utegne nevaren postati, delali so na vse kriplje, da nij bilo več nobene predstave. Tako so ga odstranili.“

„Nu“, vpraša Bergman, „ali na Angleškem ne poročajo časopisi enacih stvari, ali so tako enostranski?“

„Kolikor jaz znam, izreklo se je mnogo časopisov jako entuziastično za Piersona, ali Times ga je zgrabila zbog njegove izvirnosti. Znano je o Angležih, koliko drže do svobodne volje in razumnosti, ali vendar so tako rekoč deca omenjenega časopisa. Danes n. pr. več tisoč ljudij sliši izvrstno novo skladbo, jutre se ujeda Times proti njej, in tako se uže kaj iztakne, da se izborno delo vrže pod klop. Naj se reče kar hoče, Angleži mnogo bolj, kakor drugi kulturni narodi, verujejo to, kar tiskano beró.“

V Hamburgu so Piersona vse drugače ocenili, ko je s svojo čudomilo muziko v drugem delu Góthejevega Fausta stopil pred občinstvo, ali ukljubo temu je bila ta skladba slišati samo v 2 ali 3 mestih, potem je izginola. Samo poedini komadi so se tu pa tam še slišali včasih, in vsak pot z veliko pohvalo. S kratka: daroviti a prezirani Pierson živi sedaj samotno svojej muzi, svojej rodbini v nekem tihem mestu južne Nemčije. Zakaj? Zato, ker nema kneževske protekcije, ker med gledališćnimi intendanti nij človeka, ki bi mogel samostojno sodbo izreči o operi. No je že tako; kar so morali prestajati neki sedaj v grobu počivajći skladatelji, to se tudi sedaj ponavlja živim, kajti vedno resnične so in bodejo besede Dantejeve: „La beltà, l'ingegno, doni infelici!“

Peter Preradović,

hrvatski pesnik.

J. Pajk.

IV.

Premestil se je v Dalmacijo Preradovićev polk in on z njim l. 1842, a ona pesen odzdravica spada v l. 1843. Po vsej pravici pak se ima neka druga Preradovićeva pesen smatrati za pravi njegov pesnički „prvenec“, znana in šće zdaj slavljena pesen: „Zora puca¹⁾, bit' će dana.“ Ta pesen in kar je sklopljeno (zvezano) z njo ima svojo povest.

Boraveč (bivajoč) v Zadru spoznal se je naš Peter s tamošnjimi književnimi ljudmi, domoljubi. Ti so namérjavali ondaj poseben list izdajati: „Zoro dalmatinsko.“ Na čelu tem književnikom je bil neki Ant. Kuzmanić, drug in pomoćnik Kuzmanićev pak neki Ant. Kaznačić. Ti so mladega častnika Preradovića kmalu dobili v svoje šake, posebno ko so zvedeli, da je pesnik, a pesnikov povsodi treba pri enakih podvzetjih. Ti in šće drugi so si brž osvojili Petra, da jim speva po hrvatski. On se je šće nekaj časa branil in izgovarjal, posebno z izliko, da hrvaščine prav vešč nij, a tu so mu pobratimi brž vedeli leka in pomoći: dajali so mu narodnih pesnij in knjig, po kojih naj se mladi sokol v materinščini izvežba. Preradović je brzo segnul po teh knjigah in začel premišljovati, kako bi hrvatske pesni zlagal.

Prilika k prvemu javnemu poskusu ponudi se mu l. 1844, ko je prvi list „Zore dalmatinske“ imel iziti. Trebalo je načelne pesnice, in to bi naj Peter zložil. Z veliko bojaznijo usede se Peter — kakor je sléje prijateljem razkril — k mizi, da kaj napiše, a napisal je pesen, ktera nosi venec med vsemi prigodnimi (prilíenimi) njegovimi poezijami. „Zora puca“ je tej slavnej pesni naslov.

Nekakov posebni duh veje iz te pesni: duh zvežesti in mladahnosti. Evo ti kratkega sodržaja!

O polnoči je; pesnik sedi sam v sobi. Zdaj zaigrajo strune na „guslih“ pesnikovega déda. Kaj šepečejo te strune?

„Zora puca, bit' će dana!“

(Zora svita, dan se bliža.)

Ko pesnik dalje sluša, začuje „lagan vjetrić“ in tudi ta tiho šepeče: „Zora puca, bit' će dana.“ Ko šće dalje prisluškiva, čuje ptico „od iztoka“ letečo in kmalu za njo samo „Vilo slavskog roda;“ vsi šepečejo: „Zora puca, bit' će dana.“ Da! pravi na koncu pesnik, za istino „Zora puca“,

posebno Tebi, zemlja dalmatinska; Tebi v dvojem pomenu kot občna slavjanska zarja in kot list „Zora.“

Vsakdo vidi na prvi pogled, da je pesen allegorična in ob enem prigodna za list, ki je imel izhajati. Znamenja vedno naraščajoćega slavjanskega zavedanja so tu na izvrsten način v konkretnih prizorih izražena: strune same od sebe oglašajoće se, iztoćni veter, ptica, ki prileta od slavjanskega iztoka in Vila, pesnij in junaštva probuditeljica, t. j. poezija, ta oznanovalka slavjanske bodoćnosti in konćne svobode in rešitve! A vse to krasno in nežno izraženo pod likom „Zore dalmatinske“, ki ima izhajati!

Poseben utisek dela predzadnja majstorska kitica, v kterej pesnik popisuje temno, polubudno stanje slavjanstva, glaseća se:

„Polnoć prodje¹⁾ — još u tmini

Nebo, zemlja jest i voda;

Ali sieva od iztoka

Sjajna vila slavskog roda,

Glasi amo²⁾ iz tihana:³⁾

Zora puca, bit' će dana!“

Ta pesen nam živo popisuje narodno dviganje l. 1844. To je bila druga mogoćna doba slavjanske probudjenosti, vsaj pri „Ilircih.“ Prvo je po mojej sodbí v dobo prvega Napoleona postavljati; tej je izraz pri nas dal Val. Vodnik v „Iliriji oživljeni;“ druga doba na jugu je okoli l. 1830 (izraz jej je dal naš Preširen v „Čbelici“, dr. Gaj v „Danici“), a tretja spada v l. 1843, ko so Madjari začeli Slovane dražiti in tlačiti. Mogoćnejša in viharina doba l. 1848 in naslednjih je bila torej uže skoro skoz pol stoletja pripravljana. In baš ta narodni pomen daje tej Preradovićevj pesni toliko vrednosti, se vé da poleg velike poetiće veljavnosti, ktera se pokazuje najbolj v mićnej situaciji in nežnej dikići. Pesen „Zora puca“ je po svojem objavljenju res tudi neizmeren utis po slavjanskem jugu učinila ter neštevilnokrat bila ponatiskana in citirana. In to pesen je zložil „nadepolni“ e. kr. vojaški častnik regimenta Gjulajcev!

S to pesnijo je Preradović nastopil pesničko poprišće in pot javnosti. Začetek je bil po vsej sreći storjen. Solnce slave in priznavanja jelo je sijati na mladega pesnika ter ogrevati mu pesničko srce. K občnemu priznanju se je pridružil tudi bog Leljo s svojimi darovi: Peter je zagledal v Zadru svojo bodoćo ženo, Pavico, in spona zlate ljubezni in nje sreće so ga objele. Ne dosti, da je za dalmatinsko Zoro pesnice zlagal, ampak šće več je storila ta poštena dušica slavjanska: celó uredništvo tega lista je prevzel za šest mesecev ta e. k. častnik ter v tiskarno hodil, ondaj od policije ostro nadzirano! In ko je iz mladih pesnikovih prs pesnica za pesnico pognala, nabral jih je njih početnik ter kot svoje „Prvjence“ v svet poslal, posvetivši jih njej, ki je imela pravićni delež do njih, svojej zaročnici, Pavici. Tako mu je ukljubi „železne službe“ sladko tekla rećica življenja med poezijo in ljubavjo, med prijatelji in knjigami, dokler se je nekemu generalu Jupitru zazdelo, da Peter preveć zemeljske sreće uživa.

(Dalje prih.)

¹⁾ pòka = svita, kaže se.

¹⁾ je prošla. ²⁾ sim, simkaj. ³⁾ iz tišine.

Drobnosti.

Smrtno drevo.

Priobčil Mérovčkov Prostoslav.

Na levem bregu Nila nahaja se torišče, obraščeno s travo in grmovjem, v čegar središču velikansko drevo veličestno razteza svoje široko vejevje, ki senči razvaline nekdaj palače. Z grozo pogleduje čestilec Meškega proroka na nje, kajti krog drevesa blodijo duše umrlih, ki niso našle miru, ki ne mogo priti v raj k Mohamedu. Telesa, v kojih so bivale, poginola so v svetnej ničemurnosti. Dan danes še napaja njihova kri korenine drevesne, da krepko poganjajo.

Stala je tu, pripoveduje ti Arabec, še pred sto leti krasna palača, paše Ali Bega. V svojem haremu imel je odalisko, lepšo od lune, kojo je ljubil preiskreno. Toda njej nij zadostovala gospodova ljubav. Podkupi tedaj necega skopljenca (haremskega čuvaja), da hodi v mesto Kairo, vabit jej lepih mladenčev. Za srečnega se je imel vsak, ki je mogel krasno devo gledati, — a poljub čarobno lepih usten, bil je mladenču tudi smrtni poljub. Pod onim drevesom namreč čakal ga je zviti skopljenec sè svitlim mečem v roci; ko je kateri prišel mimo, smuk! odletela mu je glava. Trupla zavratno umorjenih metal je brezčutni evnuh v Nilovo reko.

Dve leti uže je izvrševala krvoloka ženska to hudobijo, a zvedelo se nij ničesar. Mnogo zalih mladenčev je bilo uže izginilo; nikdo nij znal, kam. — Nekega dne privabi zviti skopljenec prelepega Grka v harem; a ta sluté nevarnost vtakne si v nedrije dvocevni samokres in ostro nabrušeni handžar; potem se podá k Zulejki. — Zazna se dan, ko se hoče podati v Kairo. Blizu velikanskega drevesa je uže; zdajeji začuje, da šumi listje, pa brzo zgrabi za orožje. — Hipoma iz-za debla stopi hudobni skopljenec, v roci vihte bridki meč, ter zamahne po mladenču. — Zablisne se meč v mraku, — a predno zadene mahljaj krepkega Helenca, zagrmí iz samokresa strel, in kroglja prodere velikanskega evnuha. — Na strel takoj priteko haremski slugé; smrtno ranjeni skopljenec jim razodene zločinstvo svoje in svoje gospé, ter umre; mladi Grk pa varno odnese peté. — Zvedevši oskrumbo svojega harema, zaukaže razsrdjeni Ali Beg vsem skopljencem posekati glave, žene svoje pa, z Zulejko vred veli zašiti v cule, ter vreči jih v Nilovo reko, a poslopje zapaliti. — Ostalo je le nekoliko zidovja, in ono smrtno drevo, koje svedoči, kako kruto se maščuje pravoverec (Turek), če mu kdo onečasti njegovo svetišče.

Množenje človeštva je zanimiv predmet statistike, posebno dandanašnji, ko se na število glav stavlja ves politični račun o bodočnosti, posebej pak v Evropi, kjer ena država hrepeni po prevladi druge, kakti ribe v ribniku ena drugej žugajo. Tako se je tedaj zračunilo, da utegnejo l. 2000. sledeče države sledeča prebivalstva imeti (ako sedanjega reda množitve nobeden izjemni slučaj ne zmoti): Francija (zdaj 36·8 milijonov) potem 59 milj.; Prusija (zdaj 24·69) potem 84; Sev. Amerika (Unit. stat.) (zdaj 40) potem 546, in Evropa sploh (zdaj okoli 300) potem 1038 milijonov. B.

Književni ogled.

J. P.

Čitatelje „Zore“ opozorjemo na ravno izišlo knjigo: „Russland seit Aufhebung der Leibeigenschaft“, Laibach, Ig. Kleinmayr, st. 388, céna 4 for., spisal znani naš rojak dr. Celestin, bivši profesor na Ruskem. — Ta knjiga je očividno sad globokih študij, ktere je g. spisatelj nekaj sam delal kakti očividec, nekaj pa po drugih pisateljih, posebno ruskih, posnel. Čitajoč to delo razvija nam se pred očmi imenitni del novejše ruske povestnice, ktere glavno sodržanje je silovita borba na polju prosvete in družtvenega preobrazovanja. Ruski narod se tako rekoč bori za trdno podlago svojemu javnemu in družtvenemu življenju: eni so za svojo, drugi za tujo omiko; narod nima več svoje prvotne uprave, niti prave zapadne; literatura je zmes samoraslega dušnega delovanja in silnega upliva tujščine; družtvo je deloma čisto odtujeno narodu, deloma si v narodu išče oblik družbovanja in mišljenja, z eno besedo: ruskemu življenju manjka do zdaj trdne domače osí, okoli ktere bi se sukal razvoj in napredek tega silno nadarjenega naroda. Torej je največi kos slovanstva sedaj na nestalnej podlagi, ter si pravi obraz vsega življenja stoprav priborjuje; njegovo stanje je tedaj podobno onemu Nemcev, ko je francozki upliv ves njih zunanji in notranji život ravnal. Vse to razpravlja g. Celestin jako temeljito, konkretno, objektivno in zanimivo. Končna sodba g. pisatelja pa je: da se bode ta borba v Rusiji na boljšo stran nagnola, ker se nedvojbeno znamenja kažejo, da ta narod v resnici močno napreduje. Mi Celestinovo knjigo prav gorko priporočamo kot znamenito literarno delo.

Popravek. V nekterih iztisih zadnje „Zore“ na str. 100 vrinola se je med tiskanjem pomota ter stoji „Zala prigodba itd.“ mesto „Žala“, kar naj se blagovoljno popravi.

Domorodci!

Jedno leto je vže preteklo, kar sem izdal svojega nepozabljivega brata slovenske pesni. „Zora“ jih je bila čestitemu občinstvu gorkó priporočila in vsi odlični naši pisatelji so mi pismeno in ustno zagotavljali, da je Franjo Cimperman mej našimi mladimi pesniki pošteno zaslužil svoj lovorjev venec ter da dosedaj takó mlad še nijeden njih v naši literaturi nij dospel na takovo stópinjo popolnosti. Nadejal sem se tedaj, da bodo bratove „pesni“ hitro razprodane, da se bodo mogli platiti tiskárni troški in da se vtegne še znabiti nakloniti ubogi stari materi od čistega dobička mala vsota v tolažbo nad izgubo njene najkrepkejše podpore. Hudo mi je, kar moram denes naznanjati, da se je „pesnij“ dosedaj prodalo še zeló malo, akoprem je bila cena knjigi nizka, kakor nij navadno pri takó obširnih knjigah. Meni kot izdatelju „pesnij“ je skrbeti, da se oddadé, in zatorej se obračam denes do slovenskega sveta sè srčno prošnjo: naj vsak domorodec po svoji najboljši moči dela na tó, da še knjiga razprodá in razširi ter bodem jaz v stani, poplatiti troške tiska! Ne iskajoč dobička znižal sem ceno knjigi na 50 kr. in trdno upam, da Slovenci, ki so izkazali mojemu dragemu bratu toliko česti, da so mu postavili monument, tudi mene kot izdatelja njegovih poezij ne bodo pustili v sedanjí žalostni zadregi. —

Jaz jim bodem vedel za to hvalo do smrti.

V Ljubljani, 9. julija 1875.

Jos. Cimperman,
izdatelj.